

Ottostrand [531] er en tidligere norsk fangststation, bygget i 1932 for John Giævers ekspedition. Den blev anvendt som fangststation indtil 1953; derefter kun ved enkelte lejligheder som rejsehytte, da Mønstedhus [532-2] var det foretrukne overnatningssted i området. Ottostrand forfaldt med årene, men situationen ændrede sig brat, da Mønstedhus blev taget af havet i 2002. Dette førte til, at Nanok i 2009 renoverede Ottostrand, således at den nu igen kan bruges som rejsehytte. Øverst: Ottostrand før renoveringen, 4. august 2004.

I midten og nederst: Ottostrand efter renoveringen, 9. august 2009.

SANDODDEN [425-1]

Stationens bemanding:

- 1923-24: Axel Christensen, Christian Fischbech,
Jens Jensen, Konrad Larsen
1924-29: Ingen bemanding
1929-30: Richard Bøgvad, Johannes G. Jennov,
Berndt Jensen, Leander E. Emskær Larsen
1930-31: Johannes G. Jennov, Carl Aage
Knudsen*, Leander E. Emskær Larsen,
Evald Rasmussen*
1931-32: Elmar Drastrup, Evald Rasmussen*
1932-34: Ingen bemanding
1934-36: Niels Hansen, Aage Hansen*
1936-38: Aage Hansen*
1938-39: Berndt Jensen, Christian Petersen*
1939-40: Berndt Jensen, Eli Knudsen
1940-41: Eli Knudsen
1941-45: Ingen bemanding
1945-46: Aksel Nielsen
1946-47: Kjeld Soelberg
1947-48: Erling Pedersen**
1948-49: Ingen bemanding
1949-50: Jack Engelbrecht Christensen, Leo
Ingwersen

* delvis Knudshoved

** delvis Loch Fyne

1923-24

På østsiden af Young Sund og omtrent over for Basaltø ligger en lille bygd af lave huse, Daneborg.⁶⁹⁶ Lidt for sig selv og nær stranden står et lille grønt hus med spidst tag. Det er Daneborgs ældste bygning og bærer navnet "Sandodden". Det kan virke besynderligt, at A/S Østgrønlandsk

Kompagnis gamle fangststation bærer netop dette navn, for der er nemlig hverken sand eller odde; men følger man stranden ca. 4-5 km mod syd, finder man derimod en flad sandtange. Dette sted, Kap Berghaus, som Ragnvald Knudsen i 1889 kaldte for "Heklas Hvalrosnæs", blev af Hans Ludvig Jensen omtalt i forbindelse med en vellykket hvalrosjagt den 2. august 1922: "Vi så nu ved nærmere eftersyn, at der lå en mængde hvalrosskeletter, og det kan tyde på, at det er et af de steder, hvor nordmændene driver deres store fangster. Alle knogler var afgnavede, så det tyder på, at det er et godt fangststed for ræve"... "Jeg anbefaler, at der lægges en station der, hvor vi skød hvalrossen".⁶⁹⁷

I daglig tale kaldte fangstfolkene dengang hvalrosstedet for Sandodden, og den 16. juli 1923 gav Hans Ludvig Jensen på Germaniahavn sine folk ordre om at rive Christianshavn stationen ned, "således at "Carl" uopholdelig kan begynde på transporten med flytningen af huset ind til Sandodden".⁶⁹⁸ I mellemtiden var "Teddy" ankommet, og skibsfører Henning Bistrup besluttede personligt at lede overflytningen af Christianshavn. Journalist Kai R. Dahl noterede den 28. juli 1923: "Ved midnatstid kom kaptajn Bistrup tilbage til skibet. "Sandodden", hvor den nye station var lagt, havde fuldt ud svaret til forventningerne".⁶⁹⁹ I virkeligheden blev huset anbragt nogle kilometer nord for den omtalte sandodde. Uagtet dette, og at huset endda officielt fik navnet "Ny Valdemarshaab", kaldtes det aldrig andet end Sandodden.

Sandodden skulle være station for det fangstområde, der tidligere havde været fordelt

Sandodden, ca. 1923.

© Jørgen Nielsen

F.v.: Sverre J. Sørensen, Søren Richter og Thor Halle i Sverresborg, ca. 1929. © Sverre Sørensen / Norsk Polarinstitutt

Traill Ø, fik de lagt tømmer ud til, men aldrig rejst. I slutningen af september frøs fjordene til, og på vej hjem fra et besøg på Kap Humboldt måtte de efterlade motorbåden på land ved munden af Vega Sund.

I oktober kom kulden, og nu kunne rævefangsten begynde. Thor Halle skulle have terrænet ind mod Kong Oscar Fjord, Søren Richter hjemmeterænet og Sverre Sørensen, stationslederen, skulle fange ud mod havet. Det blev en enorm skuffelse. Dag efter dag hang tågen som en tung dyne over Sverresborg, og fra himlen dalede sneen i endeløse strømme. Snefald var i orden – det hørte årstiden til – men problemet var, at man ikke fik en eneste, reel storm, der kunne blæse det ufremkommelige morads af løs sne sammen til et fast underlag. Det var deprimerende, for fælderne forsvandt sporløst under sneen, og Sørensen begyndte at kalde Sverresborg for "Grødstationen". Der var nemlig ikke en moskusokse at øjne i miles omkreds, så de måtte leve af grød og brød – en uværdig kost for en fangstmand.

I midten af marts opgav de ævred. De forlod stationen og slog sig ned hos kammeraterne på Kap Humboldt. Sørensen og Halle vendte tilbage senere på foråret, men føret var uændret, og det stod dem nu klart, at Vega Sunds yderste del var komplet uegnet som fangstområde.

Følgen var, at Arktisk Næringsdrift i sommeren 1930 byggede Maristua stationen på Ella Ø, hvorfra man i vinteren 1930-31 også forsøgte at drive fangst i Vega Sund, men allerede den 6. november gav man op. Gustav Lindquist skrev: *"Vi har vært her på Sverresborg i en måned og ikke set eller fåt nogen fangst her untat 3 harer og 30 ryper. Sverresborg er den mest døde plads, jeg har set, så jeg er pinede glad at man kommer sig derfra".*⁷⁵⁶

Sverresborgs skæbne var nu beseglet, og den brugbare vestlige del af terrænet kom siden til at høre til Kap Humboldt. Senere var det kun de mest ihærdige fangstmænd, der vovede sig længere ind i Vega Sund på fangst. Ole Klokset skrev den 8. april 1935: *"Kjører til Sverresborg. Her såg forferdelig ut. Skjåen var helt fylt og kjøkkenet nesten fullt og stuen halv av sne".*⁷⁵⁷

Giæver 1959; Orvin 1930; N030; N050; N054; N056; N084.

STATUS

Efter 1930 blev Sverresborg stort set ikke brugt. I 1953 skriver Lauge Koch i et notat: *"Nordmændene byggede for godt 20 år siden i Vega Sund en hovedstation og forskellige mindre hytter. Det viste sig allerede det første efterår, at der fandtes så store snemængder i dette sund, at al rævefangst måtte opgives. Hovedstationen er nu kun en ruin uden døre og vinduer".*⁷⁵⁸

Uden nogen form for brug eller vedligehold fortsatte husets forfald, men selve konstruktionen forblev dog intakt. Omkring 2010 stod det imidlertid klart, at skulle huset reddes mod total forfald, så måtte der snart gøres en indsats. Det resulterede i, at Nanok i 2014 udsendte et felthold for at renovere Sverresborg.⁷⁵⁹ Det fine gamle fangstmandshus er nu reddet, og står i dag i sin oprindelige skikkelse. Det er fuldt ud anvendeligt og forsynet med et nyt kulkomfur. En speciel ting ved huset er, at den indvendige del – pga. det meget begrænsede brug – for en stor del står uændret i forhold til, da det blev bygget, fx findes de originale køjer i stue og loft fortsat. Ligeledes ses stadig den oprindelige dekoration med en kantliste øverst på væggene i stuen, hvor der er påmalet et bånd af små blomster i norsk almuestil.

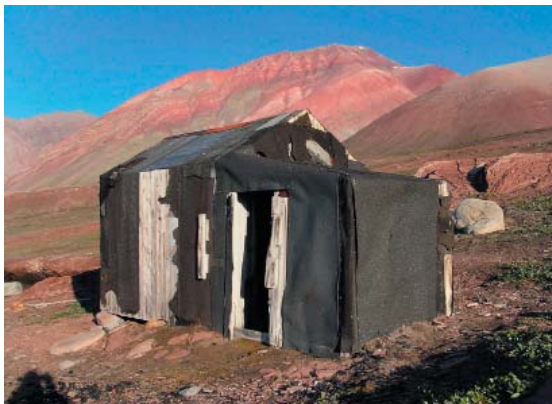

Sverresborg [232] er en tidligere norsk fangststation, bygget i august 1929 for Arktisk Næringsdrift. Sverresborg blev kun anvendt som fangststation et år (1929-30) og blev derefter opgivet pga. de ofte store, løse snemængder i Vega Sund.

Øverst: Sverresborg, 31. juli 2004.

I midten og nederst: Sverresborg efter renoveringen, 9. august 2014.

Svedenborg [241], 13. august 2003.

Svedenborg [241], 20. august 2017.

- På nordvestspidsen af Geographical Society Ø, nordvest for Svedenborg Bjerg.
- (IIA). 245 x 195 cm samt bislag 155 x 115 cm. Kulovn: Nanok-ovn. Den tidligere kulovn, Drammens Jernstøberi Nr. 5, er placeret uden for hytten. Gulv: Træ.
- Materialer til en hytte blev 11. august 1929 udlagt på sydsiden af Sofia Sund, ca. 10 km øst for Svedenborg hytten.¹⁰⁹⁷ Disse blev i 1930 flyttet til "Jo-nesset", nordmændenes daværende navn for nordvestspidsen af Geographical Society Ø. Kjelbotn skrev 14. september 1930, at "vi har satt op en bistasjon ved den ytterste odde i Sofiasund på Geographical Society Ø".¹⁰⁹⁸
- Populært kaldet Røvballehytten, fordi den ligger temmelig ubekvem oppe på en 5-6 m høj klippeskrænt, der om sommeren skal bestiges med rebstige fra vandsiden.
- Svedenborg blev i 2011 renoveret af Nanok.

301 / 73°00.434'N – 22°31.892'W / Geographical Society Ø¹⁰⁹⁹

LAPLACE, Kap Laplace

- Norsk fangststation anlagt 1938 for Ole Kloksets ekspedition.

Laplace [301], 5. maj 1979.

Laplace [301], 8. august 2009.

- På nordsiden af Geographical Society Ø, vest for lille basaltkap ved foden af Laplace Bjerg.
- (IA). 700 x 300 cm samt bislag 300 x 200 cm. Kulovn: Nanok-ovn. Tidligere kulkomfur, Laxevaags Værk, er placeret uden for hytten. Gulv: Træ.
- Laplace blev i 2009 renoveret af Nanok.
- Se afsnit om stationer.

302 / ca. 73°01'N – 23°38'W / Geographical Society Ø¹¹⁰⁰

BØDTKERS HYTTE, Sejerstedt Bødtkers hytte

- Norsk fangsthytte anlagt 30. september 1929 for Arktisk Næringsdrift af Olav Kjelbotn og Hallvard Devold, Kap Humboldt.
- På sydsiden af Sofia Sund, ca. 10 km vest for Rudbeck Bjerg.
- (IIA). Flyttet.
- Materialer til Bødtkers hytte blev udlagt 11. august 1929 med "Veslekari".¹¹⁰¹ Da hytten lå et uheldigt sted, flyttede Olav Kjelbotn og Søren Richter den til nordsiden af Sofia Sund. Se Stordalen [306]. Om flytningen skrev Kjelbotn 20. oktober 1930, at "vi var enige om at kjøre hytten hel. Vi veiet hytten op, satte så 2 slæder under den,

og der står den med ovn og alt tilbehør på 4 meier. Spændte så vore 8 hunder foran og avgårde bar det med hele huset".¹¹⁰²

303 / ca. 73°02'N – 22°55'W / Geographical Society Ø¹¹⁰³

STRØMHYTTE, Strøm-hytten

- Norsk fangsthytte anlagt 25. august 1929 for Arktisk Næringsdrift af Ingvald Strøm, Hallvard Devold og Olav Kjelbotn, Kap Humboldt.
- På nordsiden af Geographical Society Ø, syd-øst for Robertson Ø.
- (IIA). Flyttet.
- "En dag stakk vi tvers over Sofiasundet for en hytte på Geographical Society øya. Den ble senere kalt Strømhytta",¹¹⁰⁴ skrev Hallvard Devold om hytten, der blev opkaldt efter Ingvald Strøm.¹¹⁰⁵
- Strømhytten fik kun en kort levetid. Den blev 20. august 1932 adskilt af Bernt Marø, Leif Brandal og Hans Furland, som flyttede den ind i Sofia Sund.¹¹⁰⁶ Se Stordalen [306].

Arentz hytten [304], ca. 1947. © Martin Larsen Lie

Sirius slædepatrulje (Slædehold 2) overnatter i Arentz hytten [304], 18. februar 1978.

304 / 73°02.797'N – 24°04.069'W / Ymer Ø¹¹⁰⁷

ARENTZ HYTTEN, Rødebjerghytten, Snehytten

- Norsk fangsthytte anlagt 12. oktober 1929 for Arktisk Næringsdrift af Olav Kjelbotn og Hallvard Devold, Kap Humboldt.¹¹⁰⁸

Arentz hytten [304], 20. august 2017.

- Ca. 3 km øst for elvlejet øst for Rødebjerg, på nordsiden af Sofia Sund.
- (IIA). 240 x 195 cm samt bislag 95 x 165 cm. Kulovn: Nanok-ovn. Den tidligere Morsø kulovn er placeret uden for hytten. Gulv: Træ.
- Hallvard Devold skrev 11. oktober 1929, at de fik "hytten reist før mørket kom. Pappen må vente til morgendagen".¹¹⁰⁹ Konsul Gustav Arentz var bestyrelsesmedlem i Arktisk Næringsdrift. Hytten kaldes i daglig tale oftest "Rødebjerghytten".
- Arentz hytten blev i 2008 renoveret af Nanok.

Namdalshtten [305], 13. august 2003.

305 / 73°02.610'N – 24°42.430'W / Ymer Ø¹¹¹⁰

NAMDALSHYTTE, Fladedalhytten, Karl Jakobsen Bugt, Firmannsdalen

- Norsk fangsthytte anlagt 30. august 1934 for Arktisk Næringsdrift af Ole Klokset og Magne Råum, Kap Humboldt.
- På østsiden af Karl Jakobsen Bugt, på vestsiden af Konglomeratnæs, ved munden af Fladedal.
- (IIA). 200 x 200 cm. Kulovn: Nanok-ovn. Den tidligere kulovn, Damgaards Støberi Nr. 182, er placeret uden for hytten. Gulv: Træ.
- Magne Råum skrev 11. november 1934, at han lå "i Firmannsdalen. Har idag døpt hytten for

jeg ikke rakk å kjøre tilbake til Varghytta." Hytten blev opkaldt efter Råums forlovede, Ragnhild Lien.¹²⁰¹

■ Ragnhilds-hytten blev i 2008 renoveret af Nanok.

Kap Broer Ruys Nord [338], medens den stadig blev brugt af Slædepatruljen Sirius, 20. maj 1979.

Kap Broer Ruys Nord [338], 28. juli 2004.

338 / 73°32.702'N – 20°29.676'W / Hold with Hope¹²⁰²

KAP BROER RUYS NORD, Domkirken, Kirkehytten

- Dansk fangsthytte anlagt september 1945 for Nanok af Carl El'Vibe og Ib Bach Hansen, Knudshoved.
- Ca. 100 m syd for Glommens udløb, ca. 4 km nordvest for Kap Broer Ruys.
- (IIA). 305 x 205 cm inkl. vindfang 110 x 205 cm og et 335 cm højt tårn. Kulovn: L. Lange & Co. Nr. 900. Gulv: Træ/jord.
- Materialerne blev udlagt 8. august 1945 med "Godthaab".¹²⁰³ J.G. Jennov skrev 7. august 1950, at "hytten ligger et godt stykke fra kysten og sner fuldstændig nede om vinteren. Der skulle sættes et 3½ meter højt tårn på hytten, så man om vinteren kan kravle ned gennem en luge i toppen af tårnet".¹²⁰⁴ Dette gav hytten et helt unikt udseende, der førte til navnet "Domkirken".

Skandalen [339], 27. juli 2004.

339 / 73°33.320'N – 20°30.470'W / Hold with Hope¹²⁰⁵

SKANDALEN, Bukta, Moskusoksehytten, Tvivlsom

- Norsk fangsthytte anlagt august 1927 for Foldvik-ekspeditionen af Hallvard Devold, Fritz Øien, Hans Olsen og Meyer Olsen, Myggbukta.¹²⁰⁶
- Ca. 2 km nord for Glommens udløb på østkysten af Hold with Hope.
- (IIA). Drivtømmerhytte. 350 x 210 cm inkl. bislag 105 x 210 cm. Kulovn: Godthaab & Christianshavn. Gulv: Jord.
- Hallvard Devold skrev, at Foldvik-ekspeditionen opsatte "en tømmerhytte i bukten nordenfor Hold with Hope".¹²⁰⁷ Elmar Drastrup skrev, at hytten i 1933 "bestod af et skelet af drivtømmer, fundet langs stranden og flækket op i passende tykkelser. Uden på tremmewærket var sømmet noget tagpap og nogle tørrede, udspændte moskusokseskind".¹²⁰⁸

Kap Ovibos hytten [340], 9. august 1989.

340 / 73°32.931'N – 24°25.027'W / Strindberg Land¹²⁰⁹

KAP OVIBOS HYTTEN, Ovibos, Solheim

- Norsk fangsthytte anlagt 18. september 1933 for Arktisk Næringsdrift af Johan Listhaug og Knut O. Brandal, Hoelsbu.

Kap Ovibos hytten [340], 8. august 2003.

Kap Ovibos hytten [340], 24. august 2016.

- Ca. 2 km vest for Kap Ovibos på sydkysten af Strindberg Land.
- (IIA). 255 x 200 cm samt bislag 100 x 160 cm. Kulovn: Nanok-ovn. Den tidligere Morsø kulovn er placeret uden for hytten. Gulv: Træ.
- Materialerne blev udlagt 18. august 1931.¹²¹⁰ Walter Molt omtalte den 28. oktober 1932, at han havde planer om at bygge en hytte på stedet;¹²¹¹ men de blev først realiseret af Listhaug og Brandal i 1933.¹²¹² Ovibos Moschatus er den fulde latinske betegnelse for moskusoksen. Wilhelm Solheim deltog som topograf i NSIU's ekspedition i 1931.
- Kap Ovibos hytten er blevet renoveret af Nanok i 2000, 2007 og 2012. På grund af tiltagende kysterosion var det i 2003 nødvendigt at "rulle" hytten nogle meter længere op i land, og af samme årsag blev hytten i forbindelse med renoveringen i 2012 flyttet yderligere et stykke ind i land.¹²¹³

341 / 73°33.589'N – 22°43.996'W / Hudson Land¹²¹⁴

HALLE

- Norsk fangsthytte anlagt 26. september 1929 for Finn Devolds ekspedition af Levin Winther, Myggbukta.

Halle [341], 22. februar 1979.

Halle [341], 6. august 2003.

Halle [341] efter renovering og med genopbygget fundament, 11. august 2011.

- På nordsiden af Moskusoksefjord, vest for Prospektal, nær sydligste punkt af Hudson Land.
- (IIA). 370 x 195 cm inkl. vindfang 125 x 195 cm. Kulovn: Nanok-ovn. Den tidligere ovn, Hess & Søn Nr. 10, er placeret uden for hytten. Gulv: Træ.
- Materialerne blev udlagt 18. august 1929 med "Veslekari".¹²¹⁵ Fra Bråstad hytten [345] gik Levin Winther den 26. september "3 timer længere ut i fjorden og satte op et hus til".¹²¹⁶ Hytten blev opkaldt efter Thor Halle, fangstmand for Arktisk

RENOVERING OG BRUG AF STATIONER, HUSE OG HYTTER

Hyttearbejdsgruppen 2006

I 2006 udarbejdede en arbejdsgruppe med deltagelse af Nanok, Grønlands Nationalmuseum & Arkiv, Grønlands Selvstyre (Naturafdelingen) og Ittoqqortoormiit Kommune en klassifikations- og prioriteringsliste over de gamle, historiske hytter, stationer og huse i Nordøstgrønland. Man enedes om at opdele bygningerne i tre hovedgrupper, nemlig:

- **Liste A:** Særlige/vigtige bygninger eller kulturhistoriske områder. Denne liste indeholder stående bygninger eller områder, der har en særlig kulturhistorisk værdi og/eller en særlig landskabsmæssig, æstetisk, arkitektonisk eller formidlingsmæssig værdi. Bygninger på denne liste bør vedligeholdes, restaureres, eller sikres mod yderligere forfald, men det skal ske med strengere respekt for krav til dokumentation, materialer og kvalitet til arbejdet end kravene til tilsvarende arbejder på Liste B-anlæggene. Bygninger på denne liste søges primært vedligeholdt og renoveret til en stand og udseende i både det ydre og det indre, som er tæt på et givet punkt i bygningens brugshistorie.

- **Liste B:** Renoverede bygninger eller potentielt brugbare bygninger. Denne liste indeholder primært bygninger, der ikke nødvendigvis har en særlig kulturhistorisk værdi i sig selv. Listen indeholder bygninger eller områder med bygninger, der har kulturhistorisk værdi og/eller en landskabsmæssig, æstetisk, arkitektonisk eller formidlingsmæssig værdi. Bygninger på denne liste søges primært vedligeholdt og renoveret til en praktisk brugbar stand, hvor det ydre (eksteriøret) er tæt på et givet punkt i bygningens brugshistorie. Vedligehold kan understøtte turismen og forskningen.

- **Liste C:** Øvrige bygninger. Denne liste omfatter alle andre bygninger i Nationalparken - dog eksklusive bygninger på de faste stationer samt hytter tilhørende Forsvaret - og som ikke er på liste A eller liste B. De kan få lov at forfalde, som de er.

Nanoks renoveringsarbejde

Den omtalte klassificering, der efter behov kan evalueres og revideres, gav et godt grundlag

for Nanoks videre arbejde med istandsættelse og vedligeholdelse af hytterne. Nanok har i de forløbne år istandsat og vedligeholdt mere end 50 hytter, huse og stationer (se også side 62-64) i samråd med Grønlands Nationalmuseum & Arkiv.

I forbindelse med selve renoverings- og vedligeholdelsesarbejdet sørger Nanok ikke blot for, at bygningerne bliver istandsat udvendigt og indvendigt. Man sikrer også, at de er forsynet med det mest nødvendige inventar (kulovn, skovle, koste m.v.) samt forbrugsmaterialer (kul, optændingspinde m.v.).

Eksempel på et renoveringsforløb – af Ragnhilds-hytten [337] i dagene 8.-9. august 2008 – er illustreret på disse sider.

Ragnhilds-hytten [337] ved Grejsdalen før Nanoks renovering.

Arbejdet er startet. Gammelt, løst tagpap fjernes. Nyt underpap sømmes på, så hele hytten bliver beklædt med et lag underpap. Desuden graves jorden fri rundt om hyttens vægge, så den nederste del af tagpappen kommer til at rage et stykke ud fra væggene og dermed kan lede smeltevand væk fra hytten.

Uden på laget af påsømmet underpap svejses (klæbes/smeltes) dernæst et lag kraftigt overpap. Svejsningen foregår ved hjælp af en gasbrænder. Underpappen sikrer solid fastholdelse af beklædningen, medens overpappen gør den robust og tæt. På billedet ses Søren Andersen og Asger Lakmann Nielsen i gang med påsvejsningen. I forgrunden af billedet ses samlesættet til en ny Nanok-ovn. Ovnene er designet og fremstillet specielt til brug i de nordøstgrønlandske hytter og huse.

Renoveringen af Ragnhilds-hytten er i fuld gang. I baggrunden ses Nanoks kutter, "Agsut", og på afstand, 15-20 km borte, rejser det imponerende Teufelsschloss fjeld sig 1.340 m.o.h.

I forbindelse med renovering og tilsyn af hytter og huse sørger Nanok også for, at de bliver udstyret med det mest nødvendige inventar og materialer. Dette omfatter følgende inventar: en kulovn eller kulkomfur, en kulskovl, en kulspand, en fejekost, en støvekost, et fejblad, en petroleumslampe med ekstra glas og væge, en potte til optændingspinde, en økse, en skovl, en gryde med låg, en dunk til petroleum, en tragt, karklude og viskestykker og en hyttebog. Desuden passende forsyninger af følgende forbrugsmaterialer: Kul, tændstikker, sprittabletter, optændingspinde, petroleum.

Et par trætte, men glade Nanok-folk nyder varmen og et måltid mad i den istandsatte hytte efter en god og lang arbejdsdag, inden rejsen fortsætter til næste opgave. F.v.: Asger Lakmann Nielsen og Søren Andersen.